

Adam NADOLNY*, Marcin GIEDROWICZ**

ADAPTACJA I ROZBUDOWA MODERNISTYCZNEJ WILLI NA PRZEDPOLU DZIELNICY „ABISYNIA” W POZNANIU. ZAGADNIENIA KONTEKSTUALNE, KONSERWATORSKIE I BUDOWLANE W UJĘCIU WSPÓŁCZESNYM

W artykule opisano proces estetycznej modernizacji wraz z renowacją modernistycznej willi z roku 1932 zlokalizowanej na granicy poznańskiej dzielnicy „Abisynia”, powstałej w latach 30. XX w. Budynek nie został w pełni ukończony, a jego planowany pierwotny wygląd zewnętrzny do dziś pozostaje niewiadomą. Tym samym proces badawczy stanowi połączenie rekonstrukcji oraz hipotezy badawczej co do zamierzonej formy budynku. Wobec braku materiałów źródłowych podjęto decyzję o opracowaniu autorskiej metody badawczej. Metoda ta, dalej zwana katalogiem cech, została implementowana do projektu rekonstrukcji willi. Opracowany katalog i metoda badawcza wykazały zgodność propozycji projektowej (A) na poziomie 67% i 19% dla (B). Uzyskane wyniki sprawiły, że koncepcja (B) została odrzucona, natomiast koncepcja (A) udoskonalona do poziomu 86%. Podsumowanie artykułu wskazuje wyższość statystycznych metod badawczych nad tradycyjnymi metodami badania architektury historycznej.

Słowa kluczowe: modernizm, rekonstrukcja, modernizacja, metoda badawcza, parametryzacja, katalog cech

1. WPROWADZENIE

Współczesna architektura, ale także modernizacja istniejącej substancji budowlanej, odgrywa kluczową rolę w historycznym środowisku miejskim, działając jako połączenie przeszłości z teraźniejszością i przyszłością. Architekci, modernizując, przebudowując istniejące struktury, często starają się zachować harmonię z otacza-

---

* Politechnika Poznańska, Wydział Architektury. ORCID: 0000-0003-3766-7020.

** Politechnika Poznańska, Wydział Architektury. ORCID: 0000-0002-3055-9222.

jącym historycznym kontekstem [Stone 2020]. Poprzez przemyślane wykorzystanie kształtów, materiałów oraz stylów tworzą dzieła, które nie tylko spełniają współczesne potrzeby, ale również wpisują się w bogatą tkankę urbanistyczną epok minionych [Douglas 2006].

W przypadku Poznania tematem działań projektowych związanych z modernizacją są obiekty położone na obszarze modernistycznych osiedli [Małachowicz 1994], powstałych w pierwszej połowie lat 30. XX w. m.in. w dzielnicy Grunwald. Zabudowa willowa na tych obszarach na przestrzeni kilkunastu lat stała się tematem działań projektowych, mających na celu z jednej strony przywrócenie stanu pierwotnego obiektów oraz zachowanie funkcji mieszkaniowej, a z drugiej zaproponowanie nowej formy użytkowania dla tych obiektów, m.in. biurowej lub użyteczności publicznej.

Działania takie z jednej strony pozwalają na przedłużenie funkcjonowania obiektów spełniających kryteria ochrony dziedzictwa [D'Agostino 2022], z drugiej są wyzwaniem dla zespołów projektowych, dla których działanie w historycznym środowisku przestrzennym [Kadłuczka 2019] może być trudne z uwagi na współpracę z organami odpowiedzialnymi za ochronę dziedzictwa. W wielu przypadkach działania projektowe stają się przyczynkiem do poszukiwania odpowiedniej drogi przeprowadzenia modernizacji obiektu z jednoczesnym krytycznym spojrzeniem na zagadnienie jedności stylowej oraz postrzegania obiektu z historią jako wyzwania projektowego.

2. LOKALIZACJA OBIEKTU OBJĘTEGO BADANIAMI

Przedmiotem badań jest budynek mieszkalny położony w Poznaniu na ul. Grochowskiej. Willa nosząca znamiona i cechy modernizmu powstała ok. 1932 r. na terenie, który w okresie międzywojennym rozwijał się dynamicznie pod względem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Była to dzielnica Grunwald położona po zachodniej stronie Poznania. Rozwój budownictwa jednorodzinnego na tym terenie podyktowany był brakiem tego typu zabudowy o wysokich standardach w mieście. Zabudowa willowa w przypadku Poznania w pierwszej połowie lat 30. XX w. stała się dobrem pożądanym, świadczącym o statusie społecznym [Przybylski 2021].

Rozwój miasta skierowany w tym kierunku podyktowany był brakiem w międzywojennym Poznaniu obszarów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe [Grzeszczuk-Brendel 2022], m.in. o charakterze willowym. Przekształcenia miasta, jakie miały miejsce w okresie reformy budowlanej w latach 1902-1918 [Grzeszczuk-Brendel 2018], prowadzonej pod patronatem władz pruskich [Kodym-Kozaczko 2005], nie przewidywały takiej formy zainwestowania dla obszaru, na którym powstała willa.

Rys. 1. Widok lotniczy dzielnicy Grunwald oraz ul. Grunwaldzkiej w drugiej połowie lat 40. XX w. W górnym lewym rogu modernistyczne osiedle willowe „Abisynia”. W prawym górnym rogu kwartał zabudowy przy ulicach Podstolińskiej i Cześnikowskiej. W panoramie bloki na osiedlu Grunwald przy ul. Grochowskiej z pierwszej połowy lat 60. XX w. [Cyryl 2023]

Na rys. 1 ukazano charakter założenia osiedla na Grunwaldzie. Były to duże działki, na których systematycznie od początku lat 30. XX w. wznoszono wolnostojące wille, którym towarzyszyły ogrody. Forma budynków w większości ograniczała się do kubicznych brył, przykrytych dachem czterospadowym lub płaskim. Rytm budynków urozmaicały zaokrąglone narożniki i charakterystyczna okładzina klinkierowa. Budynek znajduje się w zwartej zabudowie fragmentu osiedla w dzielnicy Grunwald, otoczony jest obiektami o funkcji mieszkaniowej jednorodzinnej, część budynków sąsiednich posiada także funkcje dodatkowe w postaci biur lub lokali usługowych w parterach lub piwnicach budynków (rys. 2).

Elewacja budynku willi nie została ukończona przed rokiem 1939, jej stan nie wskazuje na jakiegokolwiek działania w tym zakresie w okresie powojennym, aż do czasów współczesnych. Należy zwrócić uwagę na kwestię braku zachowania większości stolarki okiennej oraz detali architektonicznych.

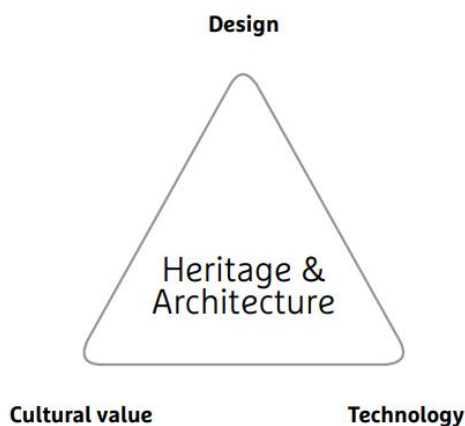
Rys. 2. Willa, widok od strony ul. Grochowskiej, stan aktualny [opracowanie autorów]

Detale balustrad, biorąc pod uwagę ich formę, plastykę oraz zastosowane materiały, mogą pochodzić z drugiej połowy lat 60. XX w. Stolarka okienna, z wyjątkiem klatki schodowej, została wymieniona prawdopodobnie na przełomie lat 70. i 80. XX w.

3. ROLA ARCHITEKTA W PROCESIE MODERNIZACJI OBIEKTU ZABYTKOWEGO

Specjalistyczna wiedza oraz zestawy umiejętności są potrzebne architektowi w działaniach związanych z projektowaniem adaptacyjnym, a także ponownym wykorzystaniu i transformacji struktur budowlanych, które są częścią naszego dziedzictwa kulturowego. Wyobraźnia i pomysłowość projektanta to pierwsze i najważniejsze wymagania, jakie należy postawić przed osobą, która podejmuje się działań w budynku o historycznej proveniencji. Każda skuteczna interwencja architektoniczna o odniesieniu do budynku zabytkowego musi rozpocząć się od tych elementów.

Efektywne i odpowiedzialne wykorzystanie istniejących atrybutów budynku jest podstawą udanych projektów. Architekt powinien posiadać wysoko rozwinięte umiejętności zawodowe i pełną świadomość historii architektury, w tym wiedzę o tym, jak koncepcyjne pomysły projektowe ewoluowały w całej historii. Ważnym czynnikiem jest także kwestia technologii budowlanej (rys. 3).

Rys. 3. Trzy podstawowe elementy łączenia architektury z koncepcją ochrony dziedzictwa. Pierwszy to projektowanie, drugi – wartości kulturowe, trzeci – technologia [opracowanie autorów na podstawie: Kuipers, de Jong 2017: 11]

Katalogując i segregując te wszystkie informacje, a jednocześnie łącząc je z wyobraźnią, architekt przyczynia się zarówno do rozwoju wartości dla historycznych nieruchomości, jak i do ciągłości historycznej w szeroko pojętym tego słowa znaczeniu. Zamiast tworzyć konflikt pomiędzy obecnymi potrzebami i istniejącymi wcześniej cechami, niezależnie od tego, czy są one historyczne, architektoniczne, czy technologiczne, można znaleźć inspirującą synergię między starym a nowym poprzez dążenie do kompatybilności i zrównoważonego kontrastu.

Architekt powinien pracować w wielobranżowym zespole i współpracować z konsultantami, a nie koniecznie być najlepszym specjalistą. Rolą specjalistów jest oferowanie wskazówek na temat np. badań historycznych, fizyki budowli, projektowania zrównoważonego czy techniki i technologii budowlanej. Dodatkowo, czasami wymaga to współpracy z innymi architektami, którzy mają kompetencje i doświadczenie z innych obszarów wiedzy technicznej. Zamiast być tradycyjnym dyrygentem orkiestry architekt pełni funkcję lidera wielobranżowego zespołu projektowego (na wzór zespołu muzycznego), w którym każdy członek gra na jakimś instrumencie i dlatego jest równie ważny jak pozostali członkowie grupy. Niemniej ktoś w tym zespole musi określić ton i jest nim przede wszystkim architekt.

Jako podsumowanie tej części rozważań chcielibyśmy przywołać słowa zawarte w książce autorstwa Marieke Kuipers i Wessela de Jonge, którzy w ten sposób definiują potrzebę ponownego wykorzystania historycznej materii we współczesnych miastach: „Nie może to być architektura, która powstaje w wyniku niekontrolowanego rozwoju społecznego i technicznego, ale architektura, która oparta jest na analizie i teorii, w ten sposób osiąga niezależną pozycję na nowo” [Kuipers, de Jonge 2017: 5].

4. METODA BADAWCZA

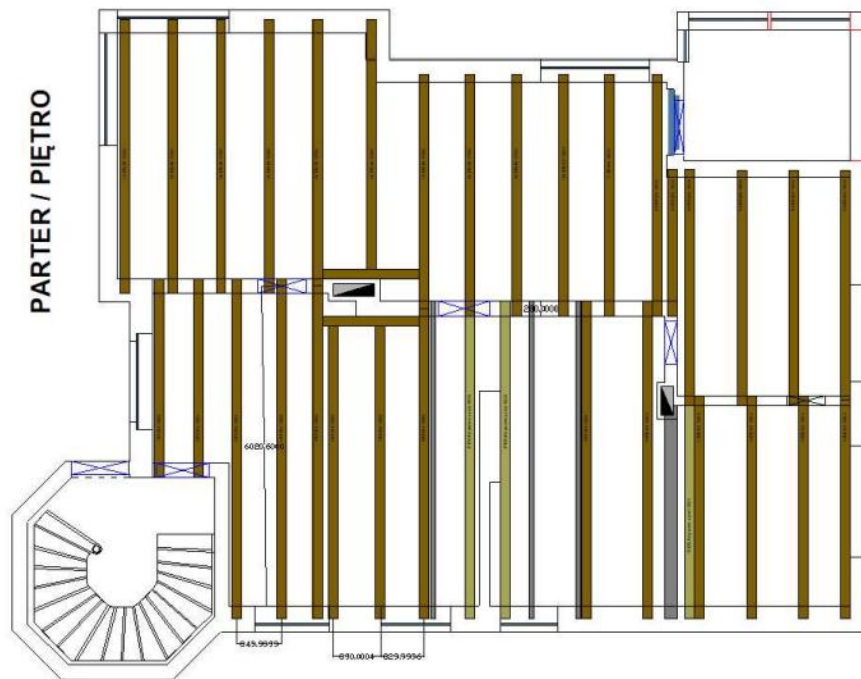
4.1. Przykłady pytań dotyczących dziedzictwa architektonicznego

W ramach działań przedprojektowych, tak jak w przypadku wielu budynków posiadających cechy i walory związane z koncepcją ochrony dziedzictwa, postanowiono przeanalizować jego główne cechy w odniesieniu do kryteriów przedstawionych w pracy Kuipers i de Jonge [2017].

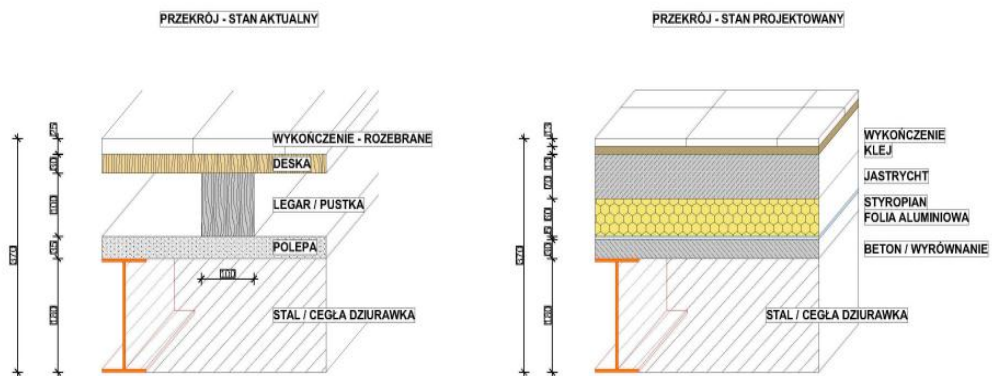
Tab. 1. Pytania dotyczące koncepcji ochrony dziedzictwa dla budynku willi z roku 1932 położonej w Poznaniu przy ul. Grochowskiej [opracowanie autorów]

Pytania dotyczące koncepcji ochrony dziedzictwa dla budynku mieszkalnego jednorodzinne z roku 1932 w Poznaniu	
Pytania	Cel/działanie wspierające
Na jaki budynek/budowę/miejsce dziedzictwa patrzymy? – Budynek mieszkalny jednorodzinny – Dwie kondygnacje nadziemne – Jedna kondygnacja podziemna	Gromadzenie danych administracyjnych i ilościowych. – Wystąpienie o decyzję o warunkach zabudowy do Urzędu – Pozwolenie na budowę
Jaka jest jego wartość i czy zmienił się w miarę upływu czasu? – Budynek mieszkalny jednorodzinny jest częścią większego założenia – osiedle mieszkaniowe z lat 30. XX w. w Poznaniu – Forma budynku od chwili powstania nie uległa zmianie – Funkcja budynku od chwili powstania nie uległa zmianie – Kubiczna bryła charakterystyczna dla obiektów mieszkalnych z lat 30. XX w. – Charakterystyczna klatka schodowa na rzucie wielokąta	Gromadzenie danych wizualnych i użytkowania oraz pomiarów. – Sporządzenie fotografii budynku z zewnątrz – Sporządzenie fotografii budynku we wnętrzach – Kwerenda archiwalna w Miejskim Archiwum Budowlanym – Kwerenda materiałów fotograficznych w prasie lokalnej
Z czego jest wykonany i z jakich technik budowlanych? – Cegła pełna – Stropy nad konsygnacjami drewniane – Stropy nad piwnicą typu „Klein”	Gromadzenie danych budowlanych i materiałowych. – Ekspertyza budowlana dotycząca kwestii konstrukcji budynku – Badania gruntowe

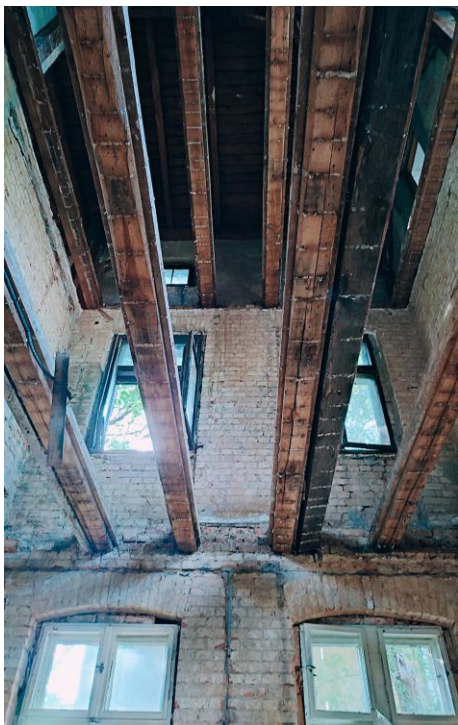
Zebranie materiału badawczego w zestawieniu tabelarycznym pozwoliło na ukazanie cech budynku przewidzianego do modernizacji. Zwrócono uwagę na walory architektoniczne, które wpisują się w standardową definicję budynków o cechach modernistycznych z lat 30. XX w. Dla nowego programu użytkowego oraz w odniesieniu do stanu technicznego [Doran, Cather 2014] i pytań zawartych w tab. 1 sporządzono ekspertyzę budowlaną dla elementów konstrukcyjnych (rys. 4-5).

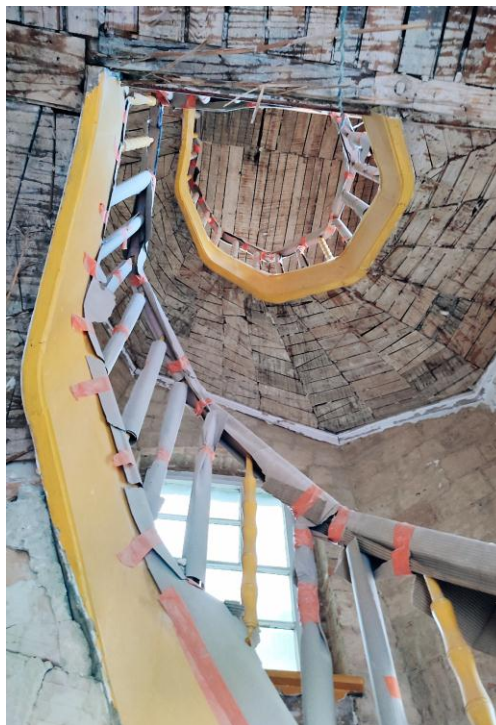
Rys. 4. Inwentaryzacja układu konstrukcyjnego budynku (belki stropowe nad parterem), ukazująca istniejące belki drewniane i stalowe oraz belki drewniane do uzupełnienia [opracowanie autorów]

Rys. 5. Inwentaryzacja stanu istniejącego stropów. Propozycja zachowania oryginalnej konstrukcji stropów uzupełnionej o nowe elementy wynikające z potrzeb modernizacyjnych [opracowanie autorów]

Rys. 6. Inwentaryzacja stanu istniejącego belek stropowych [opracowanie autorów]

Rys. 7. Inwentaryzacja stanu istniejącego drewnianej klatki schodowej [opracowanie autorów]

4.2. Opis materiału badawczego

Materiałem badawczym jest realizacyjny projekt obiektu użyteczności publicznej, mieszczącej prywatną placówkę opieki zdrowotnej, w całym spektrum procesu inwestycyjnego – projekt koncepcyjny, budowlany, wykonawczy oraz nadzór autorski nad procesem budowy. Materiał badawczy stanowią: dokumentacja projektowa, wirtualny model budynku oraz obiekt w trakcie budowy.

Kluczowym materiałem badawczym jest istniejący budynek willowy, którego budowa datowana jest na rok 1932. Co szczególnie istotne, budynek ten nigdy nie został w pełni ukończony, a jego docelowa forma pozostaje niewiadomą. Oryginalna dokumentacja projektowa nie została odnaleziona. W części zasadniczej badań wykorzystano dwa odmienne projekty koncepcyjne budynku, stanowiące przypuszczenie badawcze wobec projektu oryginalnego. Pierwszy z nich opracowano w taki sposób, aby spełniał ogólne założenia architektury modernistycznej lat 30. XX w. Drugi

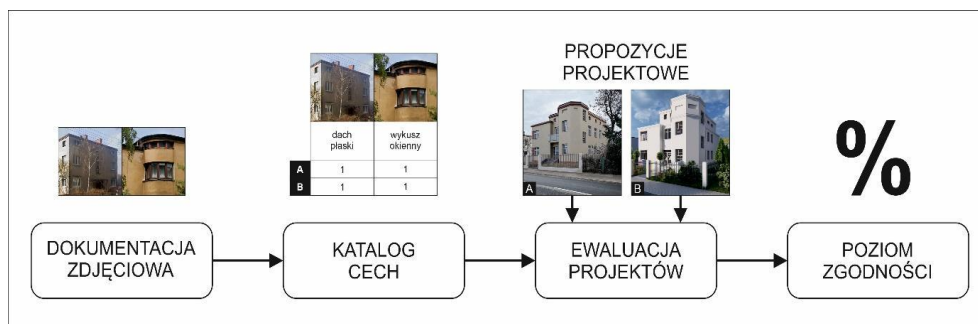
projekt stanowi przypuszczenie, iż budynek miał być wykończony w stylu eklektycznych kamienic, charakterystycznych dla poznańskiej zabudowy willowej z początku XX w.

4.3. Opis wykorzystywanych narzędzi badawczych

Do przeprowadzenia badań wykorzystano podstawowe metody statystyczne oraz sporządzoną dokumentację zdjęciową.

4.4. Opis procedury badawczej

Badanie podzielono na cztery etapy (rys. 8). Pierwszy polegał na zgromadzeniu dokumentacji zdjęciowej, inwentaryzującej cechy charakterystyczne dla budynków zlokalizowanych w poznańskiej dzielnicy „Abisynia”. Budynki należało poddać selekcji – z badania wykluczono te budynki, które nie zostały zmodernizowane z zasadami konserwacji zabytków, stanowiące przykład negatywnej ingerencji w historyczną tkankę.

Rys. 8. Graficzny schemat procedury badawczej [opracowanie autorów]

Selekcja odbyła się w oparciu o wytyczne zaczerpnięte ze źródeł historycznych, gdzie najistotniejsze z nich opisano w polskim prawie budowlanym [Bratkowski 2013] z roku 1928. Na podstawie dokumentów budowlanych można było zdefiniować warunki brzegowe, jakie powinna spełniać architektura mieszkaniowa okresu międzywojennego. Opisane założenia precyzują cechy geometryczne, dobór materiałów, kolorystykę oraz wymiary poszczególnych części budynków, wznoszonych w tej lokalizacji w latach 30. ubiegłego wieku (rys. 9).

Rys. 9. Negatywne przykłady modernizacji budynków modernistycznych zlokalizowanych w dzielnicy „Abisynia” [opracowanie autorów]

Drugi etap badawczy polegał na stworzeniu katalogu cech charakterystycznych brył obiektów, reprezentujących modernistyczny styl dzielnicy. Posłużono się autorską metodą badawczą, będącą rozwinięciem metody badawczej opisanej przez Marieke Kuipers i Wessela de Jonge [2017]. Wyodrębniono 21 cech formy. Wszystkie przyjęte cechy podzielono na trzy grupy, takie jak: geometria, artykulacja oraz materiały, tworząc usystematyzowany zestaw rozwiązań formalnych.

W grupie „GEOMETRIA” znalazły się takie cechy, jak: zadaszone wejście, okna rządowe, wykusz okienny. W najliczniejszej grupie „ARTYKULACJA” umieszczono m.in. naroże glazurowane, pas przyokienny, pas międzyokienny, balustradę pasmową poziomą, natomiast w grupie „MATERIAŁY” kwestie związane z materiałami gzymsu, ogrodzenia, cokołu, jak również z kolorem tynku. Podążając za koncepcją badawczą zaprezentowaną w publikacji *Metody wspomagania projektowania architektury mieszkaniowej – od metod systemowych do gramatyki form* [Asanowicz 2009], zbiór cech zebrano w tabeli wraz z ilustracjami (rys. 10).

		GEOMETRIA											
		dach płaski	wykusz okienny	okna rządowe	zadaszone wejście								
A		1	1	1	1								
B		1	1	1	0								
		A = 14/21 = 67%											
		B = 4/21 = 19%											
		ARTYKULACJA											
		naroże glazurowane	glazurowany pas przyokienny	cegłany detal pasowy	cegłany pas międzyokienny	cegłany pas podokienny	glazurowane słupy międzyokienny	cokół glazurowany	ściana wejściowa glazurowana	balustrada pasowa pozioma	lirak detalu okna	cegłany komin	cegłany portal schodkowy
A		1	1	0	1	1	0	1	0	0	1	1	0
B		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
		MATERIAŁY											
		cegłany gzyms	węsnowa płytka elewacyjna	cegłane ogrodzenie	furtka stal i płytka	piaskowy boazerowy tynk							
A		1	1	0	0	1							
B		0	0	0	0	0							

Rys. 10. Ewaluacja dwóch odmiennych propozycji projektowych w przyjętym systemie oceny [opracowanie autorów]

Trzeci etap badania polega na ewaluacji dwóch odmiennych koncepcji projektowych, zgodnie z przyjętym schematem. W sytuacji, gdy dana koncepcja projektowa spełnia określone kryterium cechy, wówczas w tabeli odnotowana jest wartość 1. W przeciwnym razie dana propozycja projektowa otrzymuje wartość 0. Otrzymane wyniki zbierane są w tabeli i przekazywane do dalszych kalkulacji. W etapie czwartym, przy użyciu standardowych metod statystycznych (średnia), dla każdej propozycji projektowej z osobna określa się procentowy udział zgodności z katalogiem cech.

5. WYNIKI BADAŃ

Koncepcja modernistyczna (A) uzyskała 14 cech zgodnych na 21 możliwych, dając zaokrąglony wynik 67% zgodności z katalogiem cech. Koncepcja w stylu początku XX w. (B) uzyskała 4 cechy zgodne na 21 możliwych, dając zaokrąglony wynik 19% zgodności z katalogiem cech (poziom „SKRAJNIE NIEZGODNY”). Wobec uzyskanych wyników za prawidłową uznano koncepcję A. Zgodność na poziomie 67% dla koncepcji A uznano za satysfakcjonującą (poziom „ZGODNY”) w przyjętym systemie oceny (rys. 11), jednak możliwą do poprawy.

Rys. 11. Przyjęty system oceny wraz z zaznaczonymi wynikami dla poszczególnych propozycji projektowych [opracowanie autorów]

6. DECYZJE PROJEKTOWE WOBEC WYNIKÓW BADAŃ

Badanie wykazało skrajną niezgodność koncepcji (B) z katalogiem cech. Uznano, że propozycja ta nie daje szans na poprawę i w konsekwencji została zupełnie odrzucona. Wobec koncepcji (A), mimo że wykazała akceptowalny poziom zgodności, podjęto działania korekcyjne. Badanie wykazało pewne cechy niezgodności propozycji projektowej z przyjętym katalogiem cech. Koncepcja A nie spełniła

m.in. takich cech, jak występowanie: balustrady pasowej poziomej, słupka międzyokiennego z okładziną z glazurowanej płytki ceramicznej, ceglano-ogrodzenia, furtki stal. i płytki.

a)

ELEWACJA POŁUDNIOWO - ZACHODNIA (E)

Rys. 12a. Południowo-zachodnia elewacja, przed zmianami w odniesieniu do kryteriów cząstkowych metody, wyboru zmiennych [opracowanie autorów]

b)

Rys. 12b. Południowo-zachodnia elewacja, po zmianach w odniesieniu do kryteriów cząstkowych metody, wyboru zmiennych [opracowanie autorów]

Wobec stwierdzonych mankamentów podjęto decyzję o wprowadzeniu zmian w projekcie. Dostosowanie materiałów ogrodzenia i balustrad do zasad opisanych w katalogu cech, jak również wprowadzenie słupka międzyokiennego z okładziną z glazurowanej płytki ceramicznej, podnieś zgodność z 14 do 18 cech. Tym samym procentowa wartość zgodności wzrosła do 86%, osiągając poziom „DOSKONAŁY” w przyjętym systemie oceny (rys. 11-13b).

a)

ELEWACJA PÓŁNOCNO - WSCHODNIA (W)

Rys. 13a. Północno-wschodnia elewacja, przed zmianami w odniesieniu do kryteriów cząstkowych metody, wyboru zmiennych [opracowanie autorów]

b)

Rys. 13b. Północno-wschodnia elewacja, po zmianach w odniesieniu do kryteriów cząstkowych metody, wyboru zmiennych [opracowanie autorów]

Wykorzystanie bazy zmiennych w ramach poszukiwania formy obiektu spełniającego założenia oraz współlistnienie nowego budynku z istniejącym historycznym kontekstem przestrzennym zostało w opinii autorów zakończone sukcesem. Z jednej strony powstała klarowna i czysta bryła obiektu, z drugiej zachowano klimat i charakter dzielnicy, w której obiekt się znajduje.

7. PRZYSZŁE KIERUNKI BADAŃ

Specyfika architektury modernistycznej w swojej warstwie estetycznej złożona jest z wielu cech, które są łatwo kwantyfikowalne. Cechy geometryczne, artykularyjne i materiałowe charakterystyczne dla modernizmu są możliwe do sparametryzowania, a co za tym idzie – ich ewaluacja przyjmuje wartości liczbowe. Statystyczne ujęcie oceny zgodności propozycji projektowej z obranym zbiorem zasad estetycznych, z badawczego punktu widzenia, ma przewagę nad powszechnymi metodami badawczymi bazującymi na subiektywnej ocenie projektanta. Takie podejście do zagadnienia stwarza możliwości prowadzenia badań w tym kierunku.

8. PODSUMOWANIE I DYSKUSJA

Badania historyczne ujawniły, że modernistyczna willa na przedpolu dzielnicy „Abisynia”, będąca tematem niniejszego tekstu, ma istotne znaczenie jako kolejny punkt w układzie zachowującej dziedzictwo architektury modernistycznej z okresu międzywojennego. Jej usytuowanie w kontekście urbanistycznym dzielnicy podkreśla jej historyczne znaczenie. Inwentaryzacja i analiza stanu istniejącego ujawniły pewne problemy konstrukcyjne i konieczność przeprowadzenia prac modernizacyjnych w celu zachowania wartości zabytkowych historycznej willi. W ramach badań określono zakres prac niezbędnych do zachowania oryginalnej architektury i detali willi. Wartość kulturowa obiektu została potwierdzona, a dzięki opisywanemu projektowi zyskała na wartości jako element ochrony dziedzictwa kulturowego. Jest jednym z kluczowych aspektów omawianego projektu.

Przeprowadzone badania budowlane uwzględniły analizę konstrukcji oraz propozycje modernizacji, które pozwalają na dostosowanie willi do współczesnych standardów budowlanych i technicznych. Starano się jednocześnie minimalizować wpływ modernizacji na oryginalny charakter budynku.

Projekt adaptacji i rozbudowy uwzględnia współczesne koncepcje zrównoważonego rozwoju, dostępności dla osób niepełnosprawnych oraz efektywności energetycznej [Dawson 2022]. Wykorzystuje także nowoczesne technologie, takie jak inteligentne systemy zarządzania budynkiem, w celu zwiększenia komfortu użytkowników.

Przedstawione w niniejszym tekście badania były przeprowadzane w ścisłej współpracy z lokalnymi władzami, służbami konserwatorskimi oraz ekspertami z różnych dziedzin, co zapewniło pełne uwzględnienie aspektów społecznych [Stone 2023], kulturowych i technicznych projektu.

Rys. 14. Widok perspektywiczny willi od strony ul. Grunwaldzkiej w wersji ostatecznej przeznaczonej do realizacji [opracowanie autorów]

Projekt adaptacji i rozbudowy modernistycznej willi na przedpolu dzielnicy „Abisynia” w Poznaniu stanowi przykład kompleksowego podejścia do ochrony dziedzictwa kulturowego, jednocześnie dostosowując budynek do współczesnych potrzeb i standardów (rys. 14). Realizacja projektu będzie wymagała współpracy wielu specjalistów oraz uwzględnienia zarówno aspektów konserwatorskich, jak i technicznych. Jednakże efekt końcowy będzie stanowił ważny wkład w zachowanie dziedzictwa modernistycznej architektury w Poznaniu.

LITERATURA

Asanowicz A., 2009, *Metody wspomaganie projektowania architektury mieszkaniowej – od metod systemowych do gramatyki form*, „ARCHITECTURAE et ARTIBUS”, nr 1.

- Bratkowski A., 2013, *Związki prawa z techniką i sztuką budowlaną (na tle polskiego prawa budowlanego i zabudowania osiedli z 1928 roku)*, „Przegląd Budowlany”, nr 6, s 18-22.
- Dawson M., 2022, *Adaptation and Re-Use: Energy, Communication and Regeneration*, “The Historic Environment: Policy & Practice”, vol. 13, issue 2.
- D’Agostino S., 2022, *Conservation and Restoration of Built Heritage, A History of Conservation Culture and Its More Recent Developments*, CRC Press/Balkema, Amsterdam.
- Doran D., Cather B., 2014, *Construction Materials Reference Book*, Routledge, New York.
- Douglas J., 2006, *Building Adaptation*, Taylor & Francis, New York.
- Grzeszczuk-Brendel H., 2018, *Eine Stadt zum Leben: Ideen der Wohnungsreform um 1900 und ihre Realisierungen in Posen/Poznań in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts*, red. B. Strörtkuhl, De Gruyter Oldenbourg, Schriften des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa, Berlin.
- Grzeszczuk-Brendel H., 2022, *Vermittelte Verbindungen. Strasbourg, Poznań und Berlin im Deutschen Kaiserreich w: Wege und Kontaktzonen. Kunstmobilität und -austausch in Ostmittel- und Nordosteuropa*, red. A. Lipińska, U. Nürnberger, B. Strörtkuhl, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa, s. 167-181.
- Kadłuczka A., 2019, *Ochrona dziedzictwa architektury i urbanistyki doktryny, teoria, praktyka*, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków.
- Kodym-Kozaczko G., 2005, *Rozwój Poznania w planowaniu urbanistycznym w latach, 1900-1990*, w: *Architektura i urbanistyka Poznania w XX wieku*, red. T. Jakimowicz, Wydawnictwo Miejskie, Poznań.
- Kuipers M., de Jonge W., 2017, *Designing from Heritage – Strategies for Conservation and Conversion*, TU Delft – Heritage & Architecture, Delft, b.m.w.
- Małachowicz E., 1994, *Konserwacja i rewaloryzacja architektury w zespołach i krajobrazie*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- Przybylski A., 2021, *Abisynia osiedle na poznańskim Grunwaldzie*, Wydawnictwo Miejskie Poznań, Poznań.
- Stone S., 2020, *Undoing buildings, Adaptive Reuse and Cultural Memory*, Taylor & Francis, New York.
- Stone S., 2023, *Notes towards a Definition of Adaptive Reuse*, Architecture, MDPI, Basel.

**ADAPTATION AND EXPANSION OF A MODERN VILLA IN THE FOREIGN
OF THE “ABISSINIA” DISTRICT IN POZNAŃ. A CONTEMPORARY
APPROACH TO CONTEXTUAL, CONSERVATION, AND CONSTRUCTION
ISSUES**

Summary

The article describes the process of aesthetic modernization along with the renovation of the modernist villa from 1932 located on the border of the Poznań district “Abisynia” built in the 30s of the 20th century. The building was not fully completed, and its planned original form appearance remains unknown to this day. Thus, the research process is a combination of reconstruction and the research hypothesis as to the intended form of the building. In the absence of source materials, it was decided to develop an authorship research method.

This method, further referred to as the characteristics catalogue, was implemented in the villa reconstruction project. The developed catalogue and test method showed the conformity of the design proposal (A) at 67% and 19% for (B). In view of the results obtained, concept (B) was rejected, while concept (A) was improved to 86%. The summary of the article indicates the superiority of statistical research methods over traditional methods of historical architecture research.

Keywords: modernism, reconstruction, modernization, research method, parameterization, catalog of features